

Előz. díj helyben:	
Egész évre . . .	8 frt
Félévre . . .	4 frt
Negyedévre . . .	2 frt
Vidékre 1 frttal több.	
Hirdetési díj:	
Egész oldal . . .	20 frt
Fél oldal . . .	10 frt
Negyedoldal . . .	5 frt
Ezenfelül minden hirdetésnél 30 kr. kincstári illeték fizetendő.	

SZABADSÁG.

MEGJELENIK HETENKINT HÁROMSZOR:
VASÁRNAP, KEDDEN és CSÜTÖRTÖKÖN.

— Egyes szám ára 10 kr. —

A szerkesztőség és kiadóhivatal:	
VII-ik kör, Virág-utca, 337-ik házszám.	
Ugy a kéziratok, miut a hirdetések ott vétetnek fel.	
„Nyilttér” sora 15 kr.	
Kisebb hirdetéseknel minden szó után 5 kr. és a kincstári illeték számittatik.	

Egy földműves levele.

(A Tisza partjáról.)

Az elmúlt február hóban már e vidéken nem egy gazda kezdett hozzá a tavaszi vetésekhez, oka eunek azon meleg és enyhe időjárás volt, mely az egész telet jellemezte. Az ó-széplaki időjóslat 29-ike után fokozódó melegséget jósolt csapadékkal. Az előbbi nem teljesült, de a csapadék megjött a mennyiben akkora havunk volt, hogy hozzá foghatót ez évben nem láttunk még. Sajátságos volt ez az idei tél. Elmulik anélkül, hogy legalább egy hélig fedné hótakaró a vetéseket. De ha már szárazság jellemzi az időjárást, lenne ez állandó hideggel összekötve. Azonban nappal enged, éjjel fagy és ez a veszerelmes ránk nézve; mert a mi talajunk nem sinyli meg a hó hiányát, de a nappali olvasztó meleget — ha éjjeli fagy váltja föl — azt már a buza, árpa nem csak megérzi, hanem nagyon is megsinyli.

Hótakaró és bokrosodás nélkül állanak tehát vetéseink, úgy a hogy a tél elején nagy nehezen kibujtak a földből. Nincs okunk vérmes reményeket fűzni eddig az idei terméshez, ha csak

a május melegével és június országos esőjével segélyére nem siet elcsigázott őszi vetéseinknek.

A jövő aratási kilátások után átér a bácskai gazda a takarmány kérdésre, a mely itt tulajdonképen alig is képezheti kérdés tárgyát, lévén itt a tengeri szár és a kalászosok szalmája és polyvája az első és legfontosabb takarmány. — Mesterséges takarmányok létesítésével, zabos búkköny, répa és egyéb takarmányfélék termelésével erre nem igen foglalkoznak a gazdák, vagy ha igen, az elttünőleg kevés. Hiszen ismernek 500 lánczos (a 2200 föl) gazdát, akinek 3 láncz heréje van (here alatt érts luczernát jó magyarán, mert itt úgy hívják, lévén itt a botanikai tudomány terra incognita, mert a csalamadénak itt az a neve, hogy: „mising”: répat vagy nem termel, vagy csak annyit, amennyi 2—3 tehénkének kell fogpiszkálól a török és tengeri kóró mellé. Természetes, legelőről szintén nincsen szó, mert hiszen azt fel kell törni és buzát termelni benne mondanak ezek az agráriusok kiknek ősei jelenleg Liptó és Árvában *nélkülözik a kenyert!*

Hát ha ilyenek itt a viszonyok a takarmány termelését illetőleg, pedig nagyban és egészben ilyenek — néhány uradalmat és művelt birtokost kivéve — akkor ne is foglalkozzunk e kérdéssel. Tengeri kóró és szalma még van, szt. György napkor pedig majd *felemeljük* a marhát. Fontosabb dolgok e vidéken télen által minesenek, egy kis favágás, nádvágás (ha a tavak befagyának) s a koresmákuak látogatása, egész nap kártyázás és ha az alkony beáll *a tolcabís*. — Ebből áll a mi népünk élete, mert nem ritkaság az olyan eset, hogy 9 óráig 2 házat is felásnak és elemelik azt, ami elemelhető.

Házi ipara e népnek nincs, nap-számos munka kevés s így ugyan mit is csinálna a szegény ember egyebet nappal, mint a koresmát látogatja, mert még a korteskedés tartott, addig csak akadt egy kis potya, hol a „balpártnál, hol meg a „jobb pártnál.“ De már ennek is vége van, s a szegény embernek másként kell *potyához* jutni.

A tavaszi vetésekhez készülünk tehát, az árpát már elvetettük, a zab meg van triörözve, már t. i. ott ahol tudják hogy mi az a trieur. A gaz mag-

TÁRCZA.

Egy „Don Juan“ naplójából.

Oh! ti hülyék!	Egyáltalán
„Bot városnak“	Van-e itt bot?
Csufoljátok	— Istenemre —
Szabadkát?	Nem tudom.
Szegény város!	Férfiai
Ez a gúnynev	Néha-néha
Méltatlanul	Esernyővel,
Ragadt rád.	Ököllet,
Mig én egész	Asszonyai
Őszintén és	Seprűnyéllel
Tiszta szívből	S piszkafával
Mondhatom:	Láttak el.

Ladányi.

A város helyrajza.*)

Városunk helyrajzi fekvésével és fejlődésének történetével kis séta közben ismerkedünk meg.

Ha az idegen vonaton jó Szabadkára, már a pályaházban feltűnik neki a nagy forgalmu élénkség kivált déltájban, midőn a vo-

*) Mutatvány Iványi István „Sz. kir. Szabadka város története“ sajtó alatt levő 2-ik kötetéből. Szerk.

natok minden oldalról berobognak és a pályaudvar az ebédlők és a várótermek minden rendű és rangu nyugati és keleti öltözötű utazók tarka vegyületével megtelnek, míg a vonatok ebéd után tsmét hat irányban elszélednek: Budapest, Zimony, Zombor, Szeged, Baja és Zenta felé. S ily nagy forgalomnak megfelelően a már úgy is terjedelmes pályaudvart 1890—91-ben az ugynevezett szegedi szőlők területére a gázgyáron is túl jelentékenyen megnagyobbították a teherszállmányokra, magát a pályaházat is 1891. végéig a folytonosan szaporodó személyforgalom miatt új épületekkel és szélesebb peronnal látták el.

A pályaházból kilépve az alatta feltáruó mostani látkép, valóban kedvező benyomást tesz az idegenre, mert a vasúti állomás a város éjszakkéleti oldalán a régi Rogina barán át húzódó magas töltésen van, s ép ezen irányban fejlődött ki a város legszebben, úgyhogy méltón mondhatni, hogy a város közepe s sulypontja ezen oldalra esik. A pályaházzal szemben s közelben leginkább a szt.-ferenczrendűek temploma hegyes tornyával tűnik fel, mint a hajdani várból alakult szent békélek. Ettől jobbra a szerb templom tornya emelkedik az alacsony házak fölé, balra pedig a város háza szintén kereszttel díszített kupolás tornya és kissé

hátrább a szt. Teréz főtemplomnak messzelátó karecsú kettős tornya, és az 1880-as évek közepéig a sok apró házból kimagasló 3 emeletes (gőzmalomból átalakított) tanítóképző intézet. Ezen épületek mind szép háttérrel alkotnak a közvetlenül a pályaház előtt a Rogina-barán elterülő csinos kis új parknak, a melyet baloldaltól az 1891-ben elkészült törvénykezési palota és szemben Prokes Mihály szép palotaszzerű bérháza vesz körül; a park másik oldalán, a mely most még pusztán áll, nemsokára szintén diszes magánépületekben gyönyörködhetik a szemlélő. S ezekből Mamuzsich Lázár polgármester szép sarokháza 1891. végén már készen is van. — A közeli városháza és a templomok közötti terület, a piactértől a vasúti állomásig jelzi a város kulturális főrésztét, a közigazgatás kereskedés és a társadalmi élet középpontját, a mely a legujabb években a Regina-bara nevű régi mocsáros terület rendezésével s hasznosításával és diszes beépítéseivel épen a vasúti állomás felé húzódott, s ez által a Szt.-Istvántértől (a piacz) a parkig terjedő Kossuth-utczát, a mely szintén a közeli vasúti állomásnak köszöni jelentőségét, a városi élet gócpontjává tette.

A régi Szabadka középpontját a vár képezte, a mely köröskörül árkokkal és nagy

vat nem lehet kivenni a földből, mondja az itteni parasztagda, „azt, mint az aranka magját is, az idő hozza magával és az megterem magától is a földben.“ Beszéljünk hát az ilyen néppel okosan. Még ő neveti ki az embert, s elkezd bizonyítani, hogy ha ő rosta-alját vagy ocsut vet, s az Isten ugyan akarja, akkor lesz abból jó termés. Nemde megható ez az Istenben helyezett bizodalom, kinek nevét csak akkor ejti ki, mikor káromlásra nyílik az ajka. De meg kísérik őket még azt is bizonyítani, hogy ha ők polyvával hintik meg a földet, „maga pedig ha éreit teleket hord is ki a földjére, lehet nekem jobb termésem mint magának.“ Hát kérem szeretettel ez a maga, itt „módi“-ban van, úgy mint az a köszöntés, hogy: „jó napot!“ s szalutál katonásan, de csak egy ujjal. Mert tisztesség tudást a bácskai parasztnál ne keressünk. Neveletlen, bárdolatlan nép ez kicsinytől nagyig. Meglátszik a népen itt, hogy nincsenek urak a Bácskában a kitől valami rájuk ragadt volna, sem tisztességtudás, sem mezőgazdasági intelligencia itt ne kerestessék; mert sajátságos dolog de igaz, hogy sehol az országban oly jól díjazott tanítói állomások nincsenek mint itt s még is sehol oly tudatlanul nem nő fel a paraszt suhancz mint itt. 16—18 éves korában már csak ügygyel-bajjal tud írni, olvasni, ha ugyan el nem felejtette azt egészen. Erkölcsi tekintetben is, hogy mennyire alant van e nép mutatják azok a jelenetek, melyekkel lépten nyomon találkozunk s a melyek a bicskázásban, a verekezésben s a gyalázatos ordítózásban nyilvánulnak; sőt volt eset, hogy az iskolás gyerek tanítójára is bicskát rántott. Mint mondjunk aztán tovább a nőiről e népnek?

mocsarakkal volt körülveve (I. köt. 103 lap.) Ezekből még sokáig hasznavehetetlenül hevert az ugynevezett szegedi szőlőkbe nyúló Rogina bara nevezetű mocsár, melyet 1764-ben a királyi kamara rendeletére fűzfákkal kezdtek beültetni. Ezen mocsár emelkedettebb nyugati partjaira (a mostani Szalay László nevű utcza) mint a közeli vár kerületébe és annak közvetlen védelme alatt álló helyekre telepedtek le mindjárt kezdetben a határőrök és építették szegényes gunyhóikat. Egy ilyen a vár külső sánczának keleti sarkában a Rogina bara mellett, körülbelül a mai Bárányhoz czimzett vendégfogadó vagy a Polyákovits-féle ház helyén Jósity Péter városi jegyző vett meg 1743. év szept. 11-én Maró Ádámtól örökörön 62 frton (vár. jk.) s ez még szép áron kelt el, mert voltak még szegényebbek is; így például 1744. a város nyugati oldalán egy házat egy 1 éves csikóért adta cserébe.

1794-ben királyi rendeletre a Regina barát le kellett csapolni és házhelyül eladni; és közlekedés könnyítésére a mai Ikra utcza folytatásaként nagy töltés út készült, melyet 1803-ban nyárfával ültettek be, de ettől nyugatra

Mikor a bicskázás néhány év előtt a minden vasárnap délutáni bálban egy két ember életet követelt, hogy azok a durva parasztleányok egymásban kárt ne tegyenek — a gondos előljáróság az u. n. „bálok“ beszüntetése helyett ezeket a legényeket sorba kutattatta, hogy nem e visznek be magukkal bicskát a bálba? Nem is volt egy legénynél sem bicska felfedezhető, de azért a nemes társaságból egy két embert mégis lepedőben vittek el a mulatság színhelyéről. Kiderült pedig, hogy a bicskát a konyha és egyéb forrás tündérei csempészték be a hősködő legényeknek.

Mióta azonban a csendőrség az itt szokatlan és e vidéken ismeretlen erélyt elkezdte alkalmazni, a bicskázások némileg csökkentek.

Sasvári Benedek.

A röpirat kivonata.

IV.

A nemzeti őstintzmények, szokások és szabadsági őstönök alapján felállított magyar monarchia alkotmány szervezete, nem hasonlított Nyugot Európa más államainak politikai alapszervezetéhez; a magyar királyság úgy, a mint az a császárság főhatósága alól kivétellett és közjogilag önállósított, egészen eredeti és különálló műve a XI. század államtudományának.

Vizíószzerűleg látszik fellünni a nagy pápa tekintete előtt Magyarország későbbi szerepe a keresztényi civilizáció érdekében; siet a kereszténységnek keleti végpontjára helyezett eszme bástyáját, az állam fenhatósági jogkörének kiszélesítésével, a királyi tekintély és hatalom tartalmának gazdagításával erősíteni és biztosítani.

Mintha érezn: a bekövetkezendő viharok szelét, okos nagylelkűséggel igyekszik a magyar állameszme tekintélyét és súlyát oly jogokkal és kiváltságokkal fölszerelni, a melyek természetük és az elvek erejénél fogva a tiara jogkörébe tartoznak, — de a melyek a magyar királyra ruházta, nagy válságok idején,

egy darab és a keletre a szőlőkig terjedő mélység továbbra is vízzel volt telve. Vüstinger József városi mérnök 1821-ben is a mocsarat 190 ölnyi csatornával (2188 frt költséggel) levelezte; de ennek daczára még az 1840 években is itt a mai vasúti állomás körül ott, a hol még ma télen korcsolyáznak, fűrődtek a gyermekek, mint most a zombori kapun kívüli gödrökben. E térnek a város melletti része 1827. óta disznópiacnak használtatott, keleti emelkedettebb felén 1817-ben Vojnics Máté (Matyuska) kálváriát építtetett 14 állomással, a mely november 17-én be is szenteltetett, de 1864-ben az alföldi vasut töltésének építésekor innen elvitetett. (I. köt. 542.) A mellékelt 1799 évi városi térkép szerint csak a Szalay László utcza házak kertjei dültek a barára, a mostani Kossuth-utczában pedig a Pest szálloda mellett levő régibb Dimitrievics János-féle kisebb ház és evvel szemben egy másik kis ház; a további telek a mostani parkig ki volt ugyan már parcellálva, de beépítve még nem.

hivatva lesznek a magyar nemzeti államegység eszméjét fentartani, s a nemzeti összetartás szükségességének tudatát, mint létfeltételt a nemzeti érületben ápolni és fejleszteni.

Hasztalan keresnénk Európa más államainak történetében ehhez hasonló esetet. A germán vagy frank egyházak mindjárt keletkezésükkor, egészen más viszonyba jutottak az államszervezettel, mint a magyar egyház. A keresztény germán császárság egy nagy eszmének, a keresztény államcsaládok patriarchátuságának a kifejezése volt, — de jogállása teritoriális egyházai fölött korlátoltabb és kevésbé intenzív volt, mint a magyar apostoli királyoké. Amiért is, a német és francia egyházak viszonya az államhatalomhoz más történeti alapon és más jogállapotok között képződött, mint a magyar egyházé.

Mi tartotta fönn a magyar államot az évszázadok fürgetegében?

És mi tartotta fönn a magyar egyházat a magyar államot ért katasztrófákban?

E két kérdésnek ilyképen való felállítása nem önkényszerű, hanem történelmi logika.

A magyar állam az ő fentartó erejét, a saját léteért vívott óriási harcokban, az egyház által neki adott, belé oltott nagy vallási missió eszméjében bírta!

E tekintetben tehát a magyar egyház állammentő szerepet vindikálhat magának.

Viszont a magyar egyház főnmaradásának föltételét a magyar állam életszivósságában, nemzeti erejében, elenállási képességében bírván, a magyar állam egyházfentartó szereppel méltán dicsekedhetik!

Vagyis, a magyar állam és a magyar egyház mint szervesen egymáshoz fűzött, politikailag szolidáris, mert egymást kölcsönösen támogató, föntartó, kiegészítő nemzeti ikerintézmény tűnik elénk történeti fejlődésük folyamában.

A miből ismét két tény tagadhatlan igazsága következik.

Az, hogy a magyar egyház az ő politikai és közjogi szervezetében magyar, nemzeti.

És az, hogy a magyar állam az ő szuverenitásának hatalomteljében, apostoli jogkörében — katolikus!

Ez a téte nem contradictio in adjecto hanem tény, a melyet a magyar államjog épen úgy bizonyít, mint a magyar egyházjog.

II. Szilveszter pápa a magyar egyház politikai jogállását beillesztette a magyar korona fenhatósági keretébe, hogy az ilykép megerősített, hatalmi viszonyaiban kiszélesített, önállóságának rendelkezési körében a pápaság apostoli eszméjének magaslatára emelt magyar állam életképes, szilárd termékeny talaja legyen az erős egyháznak; és viszont, hogy az ilykép az állam életéhez, létfeltételeihez kötött erős magyar egyház, mindenkor hű társa, szerető testvére, rendíthetetlen támasza, erős oszlopa legyen a magyar nemzetnek és a magyar hazának!

Ime a történelmileg adott, kijelölt irány a magyar kath. egyházpolitikának!

Ez alapon nőtt, fejlett a magyar egyház a magyar állam kebelén nagygyá, fényessé a multban.

Az érdeke kölcsönösségének, a létfeltételek közösségének tudata által vezényeltetve a magyar egyház harcolt a hazáért.

A történelmi fejlődés ezen álláspontja nem ignorálható az állam és egyház között levő viszonyainak megbeszélésénél. Valami kibékítő, megnyugtató hatása van a lélekre a történelem szavának, mely az isteni gondviselés akaratát tolmácsolja, keresztény megadásra

és türelemre int, s a multak tapasztalatainak tanulságaiból jövő magunktartása számára üdvös tanácsokat sző.

Mert az a kilencz század, mely a magyar egyháznak élettartamát képezi, nagyon, de nagyon sokban és nagyon, de nagyon előnyösen különbözik attól a kilencz századtól, melyet ugyanczen idő alatt Európa többi egyházai átéltek.

Mi lett a hatalmas német egyházból, mely az erő és fény annyi tényeivel dicsekedhetett, s a mely a keresztény-germán császárság univerzális szuverenitásában, a német birodalomnak annyi erőt s annyi dicsőséget kölcsönzött?

Eltiporta, megalázta a német állam. Amit a német politika IV. Henrik alatt kezdett, azt a reformatióval befejezte, A schmalkaldi béke a nagy német egyház halotti jelentése volt.

Mi lett a dicsőségében oly nagyszerű francia egyházból?

Egy sovány concordatum, a mely condifikálta és befejezte Clodvig és Nagy Károly egyházának az öszetiprását.

És hol van az olasz egyház régi hatalma befolyása, szerepe?

Milano, Florenc, Velence egyházai egy közönséges plebánia politikai jelentőségére tiszítottak.

A pápaság világi hatalma pedig a keresztény politika e különös conceptiója, Olaszország büszkesége, kincse, — tényleg ma már csak egy történelmi emlék, s a fejedelmi, a souverén, a szabad pápa, ma a Vatikán foglya!

(Folytatása következik.)

A gavallér tanácsnok.

Néhai Probojcevicz Fülöp, volt helybeli szt.-györgyi plebános temetése alkalmával történt, hogy az akkori gazdasági tanácsnok néhány hölgyismerőseinek a városi fogatot felajánlotta. Egy szemtanu — mely csupán a városi tisztviselőknél, ezek hivatalos eljárásában áll rendelkezésre — látva a hölgyeket, ha jól emlékszem a „Szabadság“ hasábjain azt a kérdést intézte, hogy mely jogon használták a hölgyek a város fogatát, holott tudvalevőleg a város szolgálatában a nőnem köréből csak a bábák állanak, s a város fogatát igénybe vett hölgyek nem a városi szülésznők voltak?

Szigethy tanácsnok ezen feltétlenül jogos kérdésre azt felelte, hogy „gavallérságot nem lehet a malom alatt, vagy a kaptafa mellett tanulni, mert arra születni kell.“

Sokáig nem tudtam megérteni, hogy mit akar Szigethy tanácsnok ezen dölyfös, s e tekintetben semmivel sem indokolható szavakkal mondani. Mert hát annak még volna értelme, hogy gavallérságot — bizonyos értelemben véve e szót — malom alatt, vagy kaptafa mellett tanulni nem lehet, s az is igaz, hogy arra születni kell; de azt már semmikép sem voltam képes megérteni, miként lát Szigethy tanácsnok gavallérságot azon tényében, hogy a városnak a tisztviselő hivatalos eljárásában való használatra kirendelt fogatát bocsájtotta a hölgyek rendelkezésére; — mert ha a sajátját bocsájtja, tényében bizonynyal gavallérság nyilvánult volna. Ez mind e hétig megfejtetlen volt előttem, s már azt kezdtem hinni, hogy a mai kor — tudomásom ellenére — a gavallérság alapfeltételül oly valamit tart, mi az eddigi nézettel homlok egyenesen ellenkezik. De e héten — mondom — rájöttem a dolog nyitjára, a mi igen egyszerű. Ugy áll t. i. a dolog, hogy Szigethy tanácsnok azt az

ismeretes elvet, a mely szerint: a mi az enyém az enyém, a mi pedig a tied, az miénk, tulajhtva hajlandó csak elfogadni, mely aztán oda módosul, hogy a mi enyém, meg a mi a tied is: az mind az enyém; vagyis, a mi a városé, az Szigethy tanácsnoké is. Mert különben mivel tudja indokolni Szigethy tanácsnok azon, már egész közbotrányt okozó eljárást, hogy a városi szemkoroda vizszükséglete fedezésére kirendelt ordináncossal láttatja el uri házát vízzel? Én úgyhiszem, hogy annak az ordináncosnak rendeltetése a köz- és nem a magánérdekeket szolgálni, vagy talán Szigethy tanácsnok a közérdeket az ő magánérdekével egyenlőségi jellel köti össze?

Egy „gavallér tanácsnok“ ilyet nem cselekszik.

Közegészség.

Magyarország egy specialis ásványvize. Hazánkban nagyszámu ásványvizei sorában a korytniczai víz régi idők óta mint kiváló gyógyerejű specialis víz ismeretes. De még inkább annak bizonyult az 1890. év őszén dr. Hankó Vilmos tanár által keresztültvitt részletes vegyelemzés alkalmával, melyből kitűnt hogy a korytniczai ásványvizek a sulphátos vasas ásványvizek legértékesebb csoportjába tartoznak. A vizek főjelleget a bennök nagy mértékben előforduló vasbicarbonat és keserűsö képezik. Vasas vizet ilyen vastartalommal már ismerünk, ámbár nem sokat, olyan vízzel azonban, melyben vas, keserűsö, gläubersö és szén-sar ilyen kombinációban fordulna elő s melyben az alkotó részek mindenegyikét még izük is elárulja, dr. Hankó nyilatkozata szerint — egyáltalán nem rendelkezünk. Megemlítjük, hogy 1889. év őszén a Béla-és a Zsófia-források (ez utóbbi szolgáltatja a palackokban forgalomba jövő korytniczai ásványvizet) újra foglaták s több szénsavdus ér feltalálása, valamint egy befolyó édesvízű ér elzárása által az ásványvíz erejét és tartósságát nagy mértékben fokozták. Most már a töltögetés is nem a régi primitív módon, hanem a forrás tükre alatti gépezet által történik, úgy hogy a forgalomba kerülő palackviz teljesen bírja a források ható anyagait. Nem csoda tehát, ha mindennemű gyomor- és belbetegségekben, sárgaság, máj- és lépdeganatoknál, epekövek-nél, vérszegénység és idegességből eredő bajokban, de főként aranyeres bántalmakban szenvedők nem győzik eléggé dicsérni a korytniczai ásványvizet s az orvosok, fent említett bajokban csodával határos gyógyeredményeket értek el vele. A korytniczai víz ideitavaszi töltését épen a napokban küldték szét az ország minden vidékére. A korytniczai víz meg rendelhető 40 palackot tartalmazó ládában a fürdőigazgatóságnál Korytniczán (Liptó-megyé), valamint minden nevezetesebb ásványvizkereskedésben és az összes gyógyszerárakban.

Irodalom, művészet.

Színház. A Jászai esték. Két napi vendégzerepléssel szerencsételtette Szabadka város színházlátogató közönségét a nemzeti színház nagynevű művésznője s fellépett 14-én Dóczy Lajos „Szécsi Mária“ című vigjátékában Szécsi Mária szerepében, 15-én pedig Hugó Viktor „Angelo“ című drámájában Tisbe szerepében. Elég volna regisztrálnunk minden commentár nélkül azt, hogy a nagy művésznő vendégzereplélt nálunk, mert a magyar színművészet fénycsillaga, büszkesége fö-

lött bírálatot hozni sem jogunk, sem hivatásunk nem lehet. Az első előadáson, hétfőn nagy számu műértő közönség volt jelen, mely a művésznő minden egyes jelenetét, mozdu-latát áhitattal ünnepi csendben nézte végig. Hogy játéka milyen lelkesedéssel és tapssal tüntettetelt ki, azt felemlitenünk felesleges.

Jól játszottak Rónai, Kiss; Gyurmann Alice gyenge, Mikey pedig épenséggel rossz volt.

A 2-ik előadás kedden zsuffolt ház előtt folyt. A közönség pompás élővirágcsokorral tüntette ki a művésznőt és a „szabadkai kereskedőifjak társulata“ óriási babérkoszorúval tisztelte meg a vendéget. A nagyszámu műértő közönség elbűvölve hallgatta végig a ritka élvezetű előadást és frenetikus tapssal fogadta művésznő egyes jeleneteit Nem kevesebb műértelemmel játszta szerepét R. Balog Etel (Bragadini Katalin) ki szabatos, kifogástalan játékkal a közönség elismerését kiérdemelte s ezért több ízben nyílt színen kitüntette.

A többi szereplők közül kiemelhetjük Rónayt (Malipieri), Kiss (Homodei), Bagi mint Rodolfo gyengének bizonyult.

Törvénykezés.

Mamuzsits-Horvát.

A polgármester feljelentése folytán Dr. Horváth Mór elien a lapunkban ismertett becsületsértés és rágalmozás vétsége miatt a tegnapelőttre kitűzött tárgyalás ismét elmaradt, mert panaszlott semiségi panaszt adott be azon okból, hogy rövid időre tüzetett ki a határnap s nem volt módjában beszerezni bizonyítékait.

Ez csak elodázás, csodálkozunk Dr. Horváth ez eljárása fölött, hiszen föltesszük róla tudta hogy mit cselekszik.

A bizonyítás meg lett engedve, — bizonyítson.

„Pünkösdi rózsák“

Dr. F ü r e d i M ó r bpesti ügyvéd a Gaal-Mortenson-féle sajtó-ügyben a következő vádbeszédet mondotta:

Nagyságos Elnök ur!

Tek. Sajtóbírószág!

Mélyen tisztelt esküdt Uraim!

Mielőtt vádatam önök elé terjeszteném, kötelességemnek tartom ez ügy előzményeit is némi részben megvilágítani, hogy a körülmények pontosabb ismeretével láthassanak hozzá bölcs itéletük megalkotásához.

Gaal Ferencz ur, a kit szerencsém van önök előtt képviselhetni, Szabadkán elfoglalt előkelő társadalmi állásában, jó barátai mellett természetesen nem nélkülözi a titkos jóakarókat sem, a kiknek azonban nem annyira az ő jóléte, mint inkább a saját érdekük lebeg szemek előtt.

Hiszen tudjuk tapasztalatból, hogy egyegy nyugodtabb társadalmi pozíció, a mely hosszú fáradozás után kiérdemelt jutalma a bennlőknek, örökös irigység tárgya a félreismert tehetségek és a kapaszkodó geniek szemében, a kik nem is késnek áskálódó aknamunkájukkal megkeseríteni a „nyugodalmás“ pozíció birtokosának élete folyását.

Fölösleges tovább magyarázgatnom, hogy ilyen félreismert tehetségek, mint mindenütt, úgy Szabadkán is bőven találhatók és minthogy Gaal Ferencznek a pozíciója, melynek ők csak fényét irigylük, de súlyos kötelezettségeivel nem törődnek, szintén egyiké azoknak, a mely, ha mást nem, legalább a keserves küzdelem nélküli megélhetést biztosítja számára, csak ter-

mészetes, hogy neki is szép számmal akadnak titkos jóakarói, a kiktől mentsen meg az isten minden törekvő embert.

Engedjék meg, tisztelt esküdt uraim, hogy egy rövid kitéréssel nagy vonásokban ecseteljem Gaal Ferencz egyéniségét, mert hiszen az ő egyénisége és becsülete forog szóban.

Gaal Ferencz 10 év előtt fényes eredménnyel végezte a budapesti országos zeneakadémiai tanfolyamait, és itt Liszt Ferencznek egyik legkegyelmebb tanítványa volt. Kiváló zenei képességeit csakhamar felismerték, és még egészen fiatal ember korában érte az a megtisztelő felhívás, a mely őt a szabadkai zenede igazgatói székébe ültette. Gaal Ferencz e hosszú idő eltelte óta teljesen méltónak mutatta magát a beléje helyezett bizalomra, és fáradhatatlanul igyekezett előre. A klasszikus zene-művelésére adta magát és zeneművei, a melyekkel a magyar zeneirodalmat gazdagította, a fővárosi sajtóban is a leghizelgőbb elismerésben részesültek. És a mily híven teljesítette feladatát növendékeinek kiképzésében, épp oly kötelességtudással állotta meg helyét, mint egyházi karnagy, mint a szabadkai hangversenyek rendezője és Szabadka zenei életének megteremtője, a ki rövid szabadságidejét is rendszeren arra használta fel, hogy Bayreuthba zarándokolva, Wagner muzsájától merítsen új ihlettséget, új lelkesedést előrehaladásához.

És ime, midőn Gaal Ferencz évek hosszú során át már teljesen egybeforrott Szabadka társadalmi életével, előáll egyik titkos jóakarója Morstenson Gyula ügyvédsegéd ur személyében, aki egy ivekre terjedő feljelentést nyújt be a vallás és közoktatásügyi miniszterhez, a melyben azzal a bevezetéssel, hogy Szabadka város közönségének és a zenéjébe járó növendékek szüleinek vél szolgálattal tenni, fegyelmi és büntető vizsgálat megindítását kéri Gaal Ferencz igazgató ellen és egyben szeretetreméltó részletességgel leplezi Gaal Ferencznek «viselt dolgait.» Hosszu volna elősorolni ezeket a légből kapott vádakot. El van mondva benne, hogy Gaal Ferencz beiratási díjakat zsarol, tandíjakat sikkaszt, tanártársai tekintélyét aláássza, hogy a zenede helyiségeiben dorbézoló mulatságokat rendez és felügyelete alatt álló, félig serdült leánynövendékek erkölceit megmetélyezi. És mindezekről a vádakról Morstenson ur azt mondja feljelentésében, hogy a «személyes ellenszenv» nélkül csupán a szeplőtlen igazság kiderítése végett emeli.

(Folyt. köv.)

HIREK.

Palicson új építkezések kezdettek. Özv. Parcsotich Félixné egy csinos kápolnát és hozzá paplakot emeltet. Jóó Dezső pedig villát épített. Az előbbi épület emelését tegnap már meg is kezdték.

Hymen. Bende Gyula fiatal kereskedő f. hó 13-án kelt egybe Hegyesy Ilonával.

Mákvirág. Legifjabb Szomolányi Mátyás kishegyési illetőségű suhancz öregatyja idsb. Szomolányi Mátyás szabadkai VI. körű lakos vendégszeretettel azzal hálálta meg, hogy f. hó 10-én ennek távollétében álkulcs segítségével a szekrényt kinyitotta s abból 2 drb koronatallért, 1 drb ezüst forintost, 2 drb Mária-Terézia tallért elzsebell, továbbá a padlásról 2 zsák buza, 3 zsák kukoriczát ellopott s Kis-Hegyesre zónázott a szülői házhoz. Visszatolonczoltatása elrendeltelett.

Egy gyémánt gyűrű viszontagságai. Még f. évi február 11-én megjelent Czeizner

Gyula ékszerész üzletében Pokai Sámuel pacséri gazda megkínálván az előbbi egy állítólag 80 frt értékű gyémánt gyűrű megvételeivel esetleg ennek más ékszerekre való becserezésével. Czeiznernek, ki különben ismeri Pokait mert már többször vásárolt nála holmiféle csekélységet, gyanusnak tűnt fel a gyűrűt kínáló gazdaember, jelentést tett a csendőrségnél a hol egyuttal a gyűrűt deponálta is. Közben a pacséri előljáróságtól egy olyan tartalmu erkölcsi bizonyítvány érkezett rendőrségünkhöz Pokai magaviselete és vagyoni viszonyait illetve, hogy a gyanunak egy árnyéka sem fért ahhoz, hogy a gyűrű tiltott uton került volna P. birtokába. A gyűrű viszszakerült Cz.-hez ki azt P.-től meg is vette és épen a napokban már tovább el is adta. Tegnap jelentkezett rendőrségünknél egy zombori ügyvéd, ki fele nevében jelenti, hogy tőle egy gyémánt gyűrű elveszett s alapos gyanuja van arra, miszerint ezt a nála szolgálatban lévő Pokai Ágnes eselédleány lopta el, ki nem más mint Pokai Sámuel uram unokája. A gyűrű aligha vissza fog többé kerülni előbbi gazdájához, mert Czeizner csak annyit tud, hogy azt (ugy gondolja!) egy halasi embernek adta el, de azt sem tudja memmiért(?). Furesza dolog!

Nyaráló helyek és a zóna. Ugy értesülünk, hogy a közlekedésügyi miniszter egyes vasuti zónáknak alsóbb szakaszokba való deklaszifikálását szándékozik alkalmazni. Különösen a fürdők és nyarálóhelyek látogatottságának emelése érdekében, ezeket szándékozik alacsonyabb vonalszakaszokba beosztani, hogy a közel eső városok és falvak lakói rövidebb tartózkodásra, esetleg vasárnapi kirán-

dulásokra is felkereshessék a fürdőt vagy nyaráló telepet.

Hönigsberg Márk francia nyelv-mester, ki mint ilyen 10 éven át városunkban a legelőkelőbb házakban működött, a vallás és közoktatásügyi miniszter által az újvidéki áll. középkereskedelmi iskolában a francia nyelv tanításával bízott meg s így tegnap már elhagyta városunkat, hogy állását elfog'olja. Sok szerencsét kívánunk neki.

Közönség köréből.*)

Egy kis tapasztalás.

Ismertem valamikor egy embert, aki azt szokta volt mondani, hogy: a náthát pénzért is megvenné, ha lehetne. Mi tetszett meg neki rajta annyira? nem tudom. De akadhatnak talán hasonló guszatusú mások is, ezek kedvéért tehát egy jó tanácssal szolgállok. A ki náthát óhajt, váltson egy zóna-jegyet, s menjen el a «vasutyiak» gondossága folytán fűtetlenül maradt másodosztályu kocsiában az első állomásig. Tovább nem ajánlom, mert a második állomásig már köhögés, a harmadikig influenza a negyedikig, tüdőgyulladás, ötödikig hectica . . . A kinek ez se elég menjen el hat státiót. E sokat érő tapasztalatot — nem akarván, hogy kárba vesszen — közli egy mult szerdai utazó, s ajánlja figyelmébe mindazon uraknak a kiket illet.

—J.

*) E rovat alattiak díjmentesek.

Szerk.

FELMÉRŐ SZERKESZTŐ és LAPTULAJDONOS

SZALAY LÁSZLÓ A. ügyvéd.

Melyik lapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legelőkelőbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“,

a mely az új évvel immár 25-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásokból származó értesüléseinek gyorsasága, alapossága és sokasága, rovataink változatossága kitünősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az „Egyetértés“-t népszerűvé. A kormány körében előforduló eseményekről az „Egyetértés“ olvasói értesülnek első sorban. — Az országgyűlés tárgyalásokról a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hí tudósítást egyedül az „Egyetértés“ közöl. Bármely párthoz tartozzék is a képviselő, beszéde az „Egyetértésben“ a legrészletesebben közöltetik. Ez az óriási terjedelmű lap egyszerre két homlokegyenest ellenkező irdalmi czélt szolgál, mert napokint megtalálja benne a család, a hölgyvilág a maga szépirodalmi olvasmányát a világ-irdalom legkitünőbb íróinak legújabb regényeiben, talál benne tárczacikketeket legjobb íróinktól, divattudósítást Párisból stb., ugy, hogy nincs szépirodalmi lap, mely az „Egyetértés“-nek e rovatával a versenyt kiállhatná.

S ezzel szemben ott van az „Egyetértés“-nek oldalakra terjedő politikai és közgazdasági része mely megbízhatóság, komolyság és jólértesültség tekintetében utólrhetetlennek van elismerve a magyar sajtóban. Egyik legfőbb érdeme az „Egyetértés“-nek, hogy az események ösmertetése körül soha semminemű tekintetektől sem hagyta magát befolyásolni, s mint teljesen független lap fölötté áll minden pártérdeknek és csak az igazságot szolgálja. Az egész sajtóban legnagyobb erjedelmű országgyűlési tudósításainak is mindenkor a párttekinteteken felülemelkedő részrehajlatlanság szerezte meg a közönséget, mely abban nyilvánul, hogy az „Egyetértés“ olvasói között minden pártból találunk műveket.

Az „Egyetértés“ gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség, az iparos és vállalkozó nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „Egyetértés“ kereskedelmi és tőzsdéi tudósításainak bőségével a többi lapok már föl sem veszik a versenyt. — A kereskedő, az iparos s a mezőgazda két évtized óta tudja már, hogy az „Egyetértés“-ben megtalálja mindazt, a mire szüksége van, s e miatt az „Egyetértés“ ma már nélkülözhetlenné vált. mint a hazai kereskedelmi-, ipar- és mezőgazdasági forgalom magyar nyelvű vezérlapja. Üzleti dolgokban az Egyetértés a legjobban informált lap Magyarországon.

A rendszeres rovatokban s a felmerülő eseményekről legnagyobb terjedelemben közölt hí tudósításokon kívül végre csak az Egyetértés 3 speciális rovatát említhetjük meg, melyek országos híre tettek szert. Ezek: az Irodalom, a Tanügy és a Mezőgazdaság, melyek mindegyike egy-egy szaklapot képes pótolni. A ki olvasni valót keres és a világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az

„EGYETÉRTÉS“-re,

melynek előfizetési ára: egy hóra 1 frt 80 kr., negyedévre 5 frt s egy évre 20 frt. Az előfizetési pénzek az Egyetértés kiadóhivatalába küldendők. Mutatványszámokat a kiadóhivatal kívánatra ingyen és bérmentve küld.

Az Egyetértés felelős szerkesztője s kiadó-tulajdonosa:

CSÁVOLSKY LAJOS.

Az Egyetértés kiadóhivatala:
Dalszínház-utca 1-ső szám,
(Az operaházzal szemben.)